

Dalia Staponkutė: Aktualu asmeniškai - svarbu bendruomeniškai

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės leidžiamą žurnalą „Pasaulio lietuvis“ nuo 2017 metų vasario numerio redaguoja eseistė, vertėja, kultūrologė Dalia Staponkutė.

Dalia Staponkutė jau daugiau kaip du dešimtmečius gyvena Nikosijoje, Kipre, dažnai būna Lietuvoje. Gimė Šiauliuose, baigė Šiaulių 11-ąją vidurinę mokyklą, studijavo Sankt Peterburgo universitete filosofiją, apgynė daktaro disertaciją anglų literatūros ir komparatyvistikos srityje (jungtinė Kipro ir Voriko (Warwick) universitetų doktorantūra). Šiaulių universitete dėstė filosofiją, Kipre iš pradžių dirbo vertėja tarptautinėse firmose ir Raudonajame kryžiuje, vėliau dėstė sociologiją Europos universitete Kipre (European University Cyprus), bendradarbiavo su Kipro viešosios informacijos biuru, daug metų skaitė vertimo teorijos ir pokolonijinės literatūros kursus valstybiniame Kipro universitete (University of Cyprus). Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos ir Lietuvos rašytojų sąjungos narė. Dalia Staponkutė verčia literatūrą iš graikų, anglų kalbų, rašo knygas. Trečioji Dalios Staponkutės knyga „Iš dviejų renkuosi trečią: mano mažoji odisėja („Apostrofa“) 2015-aisiais buvo paskelbta „Kūrybiškiausia knyga“, o 2016-aisiais skaitytojai išrinko ją „Metų knyga“. Ši knyga netruko pasirodyti vokiškai ir tai buvo pirmoji lietuviškos prozos knyga, išleista graikų kalba.

Dalios Staponkutės paprašėme papasakoti apie redaktorės darbą, su juo susijusius lūkesčius, pasidalyti žurnalo ateities vizija.

Leipcigo knygų mugėje 2017

Kas paskatino užsiimti šia nauja Jums sritimi - žurnalo redagavimu? Kuo Jums įdomus šis darbas?

Noriu pabrėžti, jog rašančiam, nuolatos su tekstais dirbančiam ir, kaip sakoma,

„tekste gyvenančiam“ žmogui – tai ne nauja sritis, o tik dar vienas, gana ryškus, rašymo atspalvis. Taip, ši gana didelės tekstinės struktūros – žurnalo – redagavimo sritis yra kiek kitokia nei literatūros laukas. Ji – gerokai dinamiškesnė ir reikalaujanti priimti sprendimus „čia ir dabar“, dirbti „streso sąlygomis“, tačiau iš įpročio lėtam, filosofiskai nusiteikusiam protui šis pagreitintas tempas gali būti itin atšviežinantis, supurtantis, verčiantis suvokti, jog greita mintis arba veikla kartais būna įdomesnė, spontaniškesnė už lėtą ir perdėm puoselėjamą rašymą. Įdomu tai, kad į žurnalą žiūriu panašiai kaip į esė romaną: jame nėra vieno veikėjo ir siužetinės linijos, o įvykių, bendruomenių, asmenybių gyvenimo „drama“, kurioje visi turi savo unikalų puslapį. Tai mane ir patraukė, nes su lietuvių bendruomenėmis užsienyje susiduriu nuolatos – keliaudama, dėstydamą, versdama, rašydama. Įdomu stebėti, kaip ateina žinios: jos tarsi suskrenda kaip paukščiai nevienodais balsais. Sunkiausias darbas – juos sudėlioti taip, kad jie nebūtų chaotiški, o skambėtų panašiai kaip choras (jei pavyksta). Dar vienas įdomus pastebėjimas: gyvename vaizdinės kultūros eroje, ir kiekvieno žmogaus vaizdo kokybės suvokimas labai skirtingas. Ko gero, žurnalui šiandien svarbiausia ir bene sunkiausia sulaukti (tiksliau redaktoriui – surasti) ne tiek gero teksto, kiek gero, konceptualaus vaizdo „gilyn“. Gal todėl pirmiesiems mano redaguotiems numeriams pasitelkiau meninę nespaltvotą fotografiją. Tai tik mano, kaip redaktorės, pradžia. Man dar yra kur augti.

„Pasaulio lietuvis“ – leidinys Pasaulio Lietuvių Bendruomenės gyvenimui ir minčiai, leidžiamas nuo 1963 metų. Leidinio misija – puoselėti lietuvių bendruomeniškumą, pristatyti užsienyje gyvenančių lietuvių veiklą. Kokia yra Jūsų „Pasaulio lietuvis“ vizija, mintys apie žurnalo leidybos ateitį?

Leidinio misija, be abejo, negali keistis, nes kitaip neliks žurnalo. Sykiu žurnalas išliks tik tuomet, jei jame atsispindės pokyčiai lietuvių bendruomenėse, kurios šiandien labai nevienalytės ir įvairios: yra istorinės, stabilios bendruomenės, yra lakios, šiuolaikinės bendruomenės, tačiau daugiausia šiandien esama keliaujančių arba įvairiose šalyse dirbančių nomadų – po vieną, šeimomis, tačiau ne bendruomenės dvasia gyvenančių lietuvių, kurie lietuvių puoselėja individualiai. Taip pat nemaža ir tokių, kurie puoselėja lietuvių nebūdami lietuvių tautybės. Šią tendenciją, šį tranzitą, kuris istoriškai užima turbūt gerą ketvirtį amžiaus, ir bandau savo kolegų talkinama atsispindėti žurnale. Apie istorines šio tranzito priežastis naujausiuose žurnalo numeriuose kalbėjo mokslininkai Alfonsas Eidintas, Zenonas Norkus, Gintautas Mažeikis, Nacionalinės premijos laureatas,

poetas Kornelijus Platelis. Tikiuosi, kad atsiras ir kitų norinčių parašyti „Pasaulio lietuviui“ savo įžvalgas šia – lietuvybės ir bendruomenių virsmo – tema. Apie tai, ką reiškia lietuviui gyventi ir dirbti už Lietuvos ribų, gyvai ir vaizdingai pasakojo retų profesijų žmonės – Žygimantas Vaitkus ir Giedrė Šabasevičiūtė. Čikagietės literatūrologės Juros Avižienis ir generalinio garbės konsulo JAV, gydytojo Jono Vytauto Prunskio pasakojime tarp eilučių matyti, ar antrosios ir trečiosios kartos išėivijos lietuviai suvokia save kaip lietuvius, ar kaip savo gimtosios šalies, jau kitos šalies, žmones... Didelis indėlis į žurnalą yra žinios, pasakojimai, istorijos, atskriejančios iš bendruomenių, tačiau jos ateina ne taip dažnai, nes šiais laikais yra *feisbukas*, elektroninės žurnalų versijos, interneto svetainės, kur visi „susibėgę“ vienas apie kitą perskaito „čia ir dabar“. Ar šito pakanka? Gal nebereikia istorijos ir jos „tikrų dokumentų“, kuriuos įpratome matyti popieriuje? Be to, daugelis bendruomenių būtent elektroninės versijos tikisi ir iš „Pasaulio lietuviui“, dažnai tapatindami žurnalą su svetaine, tarsi tai būtų vienas ir tas pats šaltinis (pabrėžiu – jie skirtingi).

Kokia mano vizija, nepaisant formato? Pacituosiu, ką esu rašiusi pirmajame savo redaguotame numeryje. Manau, verta pasikartoti. „Pasaulio lietuvis“ – tai nepriklausomas įvairiose pasaulio šalyse gyvenančių lietuvių balsas. Tai – ko gero, vienintelė ir išskirtinė erdvė, kurioje gali atsiverti įvairios šio balso variacijos. Jį suvokiame kaip veržlų, atvirą, kūrybišką, nepriklausomą ir neįpareigotą atstovauti politiniams ar ekonominiams interesams. Mūsų, kaip pasaulio lietuvių, *didžioji misija* – užrašyti mūsų istoriją per savo gyvenimo patirtis, profesinį ieškojimą ir klajones, per santykį su kitomis kultūromis. Šis žurnalas – savotiškas lietuvių kultūros nešėjų, gyvenančių už Lietuvos ribų, istorijos metraštis apie tai, kaip mes išliekame pasaulyje per lietuvybę: puoselėjame ją ar laikome po stiklu kaip „sniego burbulą“? Stengiamės išsaugoti lietuvių kalbą, buriames kartu ar gyvename pavieniai, kitos kultūros energijomis, ir kodėl? Vis dėlto gyvename pasaulyje kaip lietuviai ir mūsų išlikimo keliai – lietuviški. Iš Lietuvos kilę lenkai arba žydai ir kitų tautybių žmonės gyvena pasaulyje, beje, irgi „lietuviškai“. Šitaip suvokiama lietuvybė yra didelis mūsų turtas. Jos dovanos ateina ne tik per tradicijų puoselėjimą ar tarnavimą Lietuvos idėjai, bet ir per santaką, santaiką su kitomis kultūromis ir joms būdingomis gyvensenomis. Lietuvybė atsiskleidžia pačiais įvairiausiais atspalviais, kurių dar nepažįstame, o nepažinta irgi – turtas. Svarbi lietuvybės dalis – visi lietuviškai kalbantys žmonės, kurių balsas reikalingas „Pasaulio lietuviui“. Visa tai norisi iškelti švieson, mąstyti save kaip atvirą pasauliui kultūrą, ir tada daug kas taps aiškiau – ir tai, iš kur atėjome, ir tai, kur

keliaujame. Lietuviai pasaulyje – tai sykiu Lietuvos valstybės ir respublikos dalis. Gal nebūtinai jos kūnas, gal – tik svajonės, tačiau turinčios neįtikėtiną galią.

Ar, Jums redaguojant žurnalą keisis jo turinys, rubrikos ir pan.? Koks Jūsų kaip žurnalo redaktorės pagrindinis uždavinys?

Niekas nesikeistų, jei objektyvios galimybės leistų nieko nekeisti. Kodėl? Todėl, kad keisti šiandien lengviau negu nekeisti. Nekeisti šiandien – menas. Man (nors dirbu ne viena) apskritai patiktų grįžti į tą dešimtmetį, kada pradėjo leisti žurnalą. Viskas atrodė kur kas stabiliau, gal intelektualiau, nuoširdžiau. Nostalgija praeičiai? Ne. Tiesiog praeitis – visados yra ir ateitis. Štai šią septintojo dešimtmečio, t. y. pradžių pradžios, dvasią asmeniškai norėčiau išsaugoti, nepaisydama pokyčių bendruomenėse. Originalumo, unikalumo, individualumo dvasią.

Kuo, Jūsų nuomone, skaitytojams įdomus „Pasaulio lietuvis“? Kaip sudomintumėte apie žurnalą nežinantį asmenį paskatindama jį skaityti?

Lietuvoje žurnalas gali būti įdomus tuo, kad parodo (kiek leidžia galimybės) lietuvių paletę už Lietuvos ribų. Kam gi neįdomios spalvos? Jos net mažą vilioja. Lietuviškai skaitantiems užsienyje žurnalas gali būti įdomus tuo, kad atskleidžia lietuvių svetur skirtumus, kurie bene labiausiai jaučiami per individualius pokalbius. Manau, kad kiekviena bendruomenė galėtų turėti savo „pasakotoją“, kuris atsiųstų žurnalui po vieną istoriją per pusmetį apie tai, kas nutiko kokiam jų bendruomenės nariui, bandant kovoti, tarkime, su „neteisybe“ svetur – diskriminacija, prievarta; arba kokie paradoksai ištinka kokių bendruomenės narių dėl kultūrų „nesusikalbėjimo“; arba kas ką įdomaus parašė, sukūrė, išrado, pastatė, pakeisdamas kitą šalį kaip „kitoks žmogus“ – kaip lietuvis; arba išpūdžius apie tautinę šventę... Tačiau jei bus tik „ataskaitos“ apie tautines šventes, tai vėlgi – žurnalas nebus labai „gyvas“. Be abejo, visa ne tik mano, bet ir – atskirų bendruomenių ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valioje. Ką susikursime, tą ir turėsime. Bendrais bruožais, manau, tam, kad būtų įdomus, žurnalas turėtų panėšėti ne į bendruomenių veiklos dokumentą, o į jų socialinį-kultūrinį leidinį. Tai kartais pavyksta pasiekti, nors ne visados. Reikia, kad visi daugiau rašytume apie save kaip tam tikros bendruomenės dalį. Rašymas – socialus aktas. Jei nebėra laiko arba jėgų rašyti, vadinasi, reiktų susimąstyti apie tikrovę ir pasaulį, kuris atima (kodėl?) iš mūsų individualias galias dalyvauti bet kokioje bendruomenėje. Tai, kas aktualu asmeniškai, svarbu bendruomeniškai.

Kalbino Virginija Grybaitė

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje ir žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

